

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

УДК 343.341

БУРБА Василь Васильович

СУЧАСНИЙ МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ: ІДЕОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

Постановка проблеми. Зростання загроз сучасного міжнародного тероризму зумовлюються насамперед загостренням протиріч між ключовими суб'єктами міжнародних відносин, а також відсутністю в окремих регіонах та країнах дієвих правових механізмів суспільного розвитку. Внаслідок бурхливої динаміки процесів глобалізації та нехтування окремими політичними лідерами норм міжнародного права значна кількість національних організацій екстремістського характеру отримала можливість виходу на міжнародний рівень. За відсутності єдиного дієвого центру координації міжнародної терористичної діяльності сьогодні у світі функціонує декілька самостійних ідеологічно споріднених злочинних угруповань, що мають широкі можливості для фінансування, залучення нових учасників, пропагування своїх ідей, а також оперативного перекидання бойовиків у різні частини світу для здійснення терористичних актів.

З точки зору методичної та практичної виваженості одним із найбільш вдалих є підхід до визначення міжнародного тероризму, запропонований у 1984 році Інтерполом в Керівництві по боротьбі з міжнародним тероризмом, в якому наведено наступні його ознаки:

– матеріально-технічне забезпечення групи виконавців злочинів терористичного характеру має закордонне походження; постійна чи тимчасова мережі матеріально-технічної підтримки злочинів стосуються чи знаходяться більш, ніж в одній державі; засоби чи інструменти, що використовуються в діяльності терористичної організації, мають відношення до більш, ніж однієї держави;

– злочин вчинений терористичною організацією, раніше причетною до терористичних злочинів, що мають міжнародну значимість; одна чи декілька осіб, причетних до злочину, не є громадянами держави, в якому він скоєний;

– злочин починається в одній державі, а завершується в іншій; злочин планується чи готується в одній державі, а виконується в іншій;

– фінансування чи операції з відмивання грошей терористичних організацій здійснюються в іншій державі;

– цілі терористичної організації розповсюджуються більш, ніж на одну державу;

– збитки, завдані в результаті діяння, стосуються різних держав чи міжнародних організацій або підприємств з іноземною участю; жертвами злочину є громадяни різних держав

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

чи особи, пов'язані з діяльністю міжнародних організацій [1].

Стосовно базового визначення міжнародного тероризму, то на сьогодні відповідна загальноприйнята практика відсутня, однак міжнародним співтовариством, експертним середовищем та науковцями напрацьовано достатню кількість нормативних актів, рекомендацій наукових публікацій, що дає змогу теоретичного аналізу різних аспектів цього соціально-політичного феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А. Слюсаренко у праці, присвяченій вивченню досвіду НАТО щодо ведення спеціальних операцій, цілком слушно зазначає, що сучасні реалії військово-політичного становища в світі характеризуються появою нових протиріч різного характеру між державами та цілими регіонами, а також всередині деяких країн; гострих територіальних, релігійних та етнічних зіткнень, що призводять до виникнення збройних конфліктів. Крім цього, серйозну загрозу міжнародній безпеці представляють незаконні збройні формування, міжнародний тероризм, можливість поширення технологій зброї масового знищення і засобів її доставки, контрабанда наркотиків, незаконна торгівля зброєю, організована злочинність. Вони не тільки загрожують миру і стабільності, а й змушують докорінно змінювати підходи при забезпеченні міжнародної та національної безпеки. Досвід розвинених країн світу, а також власний національний досвід дозволяють зробити висновок про суттєве зростання ролі спеціальних операцій

в системі заходів забезпечення національної безпеки держав, а також сил спеціальних операцій у виконанні завдань збройних сил у мирний і воєнний час [2, с. 264].

Виходячи з результатів проведеного компаративного аналізу, Є. Бараш та А. Самосьонко стверджують, що на сучасному етапі у світі активно розвивається діяльність міжнародних псевдоекстремістських терористичних організацій, що не лише позначається на безпековому середовищі, а й становить загрозу для національної безпеки будь-якої країни. Вразливими до впливу крайніх релігійних течій є особи, які перебувають у закладах кримінально-виконавчої служби. У зв'язку зі значною кількістю осіб, засуджених за терористичні злочини, високим рівнем тероризму в Україні та використанням терористами нашої держави як транзитної, уже сьогодні потрібно вживати глобальних заходів щодо профілактики радикалізації осіб у місцях позбавлення волі з метою зниження рівня терористичної загрози [3, с. 33, 34].

О. Степанченко, досліджуючи принципи протидії етнорелігійному тероризму в контексті загроз світовій безпеці, наголошує, що одним з базових юридико-аксіологічних принципів протидії етнорелігійному тероризму, що формується на загальносоціальному рівні міжнародних відносин, є культурно-темпоральний плюралізм. Він виходить з культурного егалітаризму, що передбачає: а) визнання і поваги до самобутності культур, в тому числі і їх політико-правових конфігурацій; б) поєднання

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

послідовності (етапності) та локальності цивілізаційної генези і, виходячи з цього, принципової аксіологічної рівнозначності їх просторово-часових осередків; в) декларації геополітичної рівності суверенних суб'єктів міжнародного права, що ґрунтується на природно-правовій рівності людей, екстрапольованої на рівень держав в міждержавних комунікаціях, культур в цивілізаційному процесі; конвергенції на противагу поглинання, взаємозбагачення на противагу домінуванню [4, с. 160].

О. Калмикова вважає, що тероризм завжди є загрозою державі. Деякі держави, посиляючись на серйозність цієї загрози, обґрунтовують необхідність зняття обмежень на застосування досить жорстких заходів. Уряди можуть бути схильними об'єднати правоохоронну діяльність з підтримання військової безпеки і застосувати свою військову машину з метою підтримки порядку, накладаючи на збройні сили при цьому менше обмежень, ніж ті, якими керується поліція при виконанні тих же завдань. Далі автор зазначає, що не підлягає сумніву теза, що держави зобов'язані вживати заходи, спрямовані на боротьбу з тероризмом, оскільки тероризм тягне порушення прав людини, він дестабілізує ситуацію в державі в цілому і підриває громадянське суспільство. Важливим, однак, є те, щоб методи, які використовуються в боротьбі з тероризмом, не порушували міжнародні стандарти у сфері прав людини [5, с. 8, 9].

Таким чином, проведений аналіз останніх публікацій засвідчив

відсутність спеціальних досліджень сучасних терористичних проявів на міжнародному рівні, що зумовлює необхідність більш глибокого розгляду та виокремлення із загальної теорії ідеологічних основ та специфіки прояву міжнародного тероризму.

З огляду на зазначене **мета статті** полягає в розкритті ідеологічних основ міжнародного тероризму, а також узагальненні практики його прояву.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах міжнародний тероризм, його причини, джерела та форми прояву все більше детермінуються глобалізацією та пов'язаними з нею процесами розвитку системи міжнародних відносин та світової політики. Міжнародний тероризм в глобалізаційних процесах характеризується тим, що він все більше використовує різного роду зростаючі протиріччя між провідними державами, а також послаблення наявної структури світоустрою та міжнародної безпеки (агресія Росії проти України, державна підтримка та безпосередня участь громадян РФ в діяльності терористичних угруповань на Сході України засвідчила підрив правових і безпекових механізмів гарантування стабільності у світі та неефективність відповідних міжнародних інституційних структур).

У нинішніх умовах діяльність міжнародних терористичних організацій не лише негативно позначається на безпековому середовищі, а й становить безпосередню загрозу для національної безпеки України. Можливість використання міжнародними

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

терористами території нашої держави для транзиту, відпочинку і оздоровлення, незаконного перевезення зброї, людей, наркотичних речовин в умовах збройного конфлікту на Донбасі та відсутності контролю за ділянкою державного кордону в районі проведення антитерористичної операції може бути використана РФ як для виправдання можливих агресивних дій, під виглядом боротьби з тероризмом, так і у ході інформаційної кампанії проти нашої держави [6, с. 4].

Російська терористична активність в Україні дещо відрізняється від усталених методів діяльності міжнародних терористичних організацій та набуває наступних форм:

- використання важких видів військового озброєння щодо мирного населення та використання його як «живий щит» на території ОРДЛО;

- терористичні акти, диверсії, демонстративні убивства журналістів, політичних і громадських діячів на всій території України;

- кібератаки на державні установи, об'єкти критичної інфраструктури;

- масштабні інформаційні операції, направлені на дестабілізацію політичної, соціально-економічної ситуації та дискредитацію керівництва держави.

Сьогодні більшістю науковців відзначається не лише необхідність прийняття на універсальному рівні (ООН) угоди загального характеру, спрямованої на боротьбу з терористичними проявами, але й звертається увага на нагальній потребі вироблення загально визнаного поняття

«тероризму». Вагомою проблемою у цьому питанні є принципи розбіжності у підходах щодо визначення сутнісних характеристик тероризму, які існують між західною науковою думкою та експертним антитерористичним середовищем США. Так, Г. Вардлоу вважає (і його думку поділяє більшість західних дослідників проблем протидії терористичним проявам), що головним елементом загальної теорії тероризму повинен виступати державний тероризм. Підхід, що демонструється на рівні наукової еліти та державних інституцій США, полягає у запереченні державного тероризму як такого, оскільки може існувати лише тероризм, який фінансується державою [7].

Виходячи із сьогоденних українських реалій, більш прийнятним видається європейський підхід, оскільки втручання РФ у суверенітет України проявляється не лише у формі фінансування бойовиків, але й безпосередній участі військових формувань та радників держави-агресора. Авторами доповіді The Global Terrorism Index 2017 наводяться дані, згідно з якими Україна входить до першої двадцятки за рівнем терористичної загрози (країна посідає 17-те місце серед 163 країн світу). Такий стан речей зумовлюється насамперед російською терористичною активністю на Сході нашої держави. Цілком логічним і справедливим виглядає той факт, що міжнародними експертами цього впливового проекту, вже починаючи з 2014 року, всі бойові дії з боку так званих «ЛНР» та «ДНР» співвідносяться із терористичними актами. Так, якщо

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

протягом 1991–2013 років в Україні було 55 терористичних актів, в яких зафіксовано 12 чоловік загиблих та 110 поранених, то в 2014 році налічувалося 898 терактів, жертвами яких стали від 665 до 1 366 чоловік. В період з 2014 по 2016 роки лише внаслідок терористичних актів бойовиків «ДНР» загинуло 777 людей (234 терористичні атаки) [8].

В контексті підтримки терористичних організацій з боку Російської Федерації політичне насильство стосовно України як незалежної держави та її населення має такі характеристики:

- ігнорування міжнародних правових норм, які регулюють відносини між державами;

- використання сили та її загроза проти державного ладу і населення України з метою досягнення ідеологічної, фінансової, територіальної та іншої мети;

- обґрунтування начебто «легітимної» спрямованості дій на захист певної частини населення іншої держави;

- відмова від вимог конвенцій щодо обмежень кримінально-правового змісту (обмеження щодо застосування смертної кари, жорстокого поводження з військовополоненими та ін.), заборона застосування окремих видів зброї, яка є особливо небезпечною для учасників воєнного конфлікту;

- ігнорування та зневажливе ставлення до міждержавних угод щодо мирного співробітництва між державами [9].

Як зазначається в документах ООН, головною ціллю терористичного насилля виступає досягнення бажаного політичного результату (дестабілізація суспільства, розв'язання війни з іноземною державою, зменшення престижу влади, політичні поступки з боку властей тощо) [10].

Відповідно до Резолюції ООН 2396 (2017) тероризм у всіх його формах, проявах представляє одну з найбільш серйозних загроз миру і безпеці, а будь-які акти тероризму є злочинними і не можуть мати виправдання, незалежно від їх мотивації. Особливо відмічається, що тероризм і насильницький екстремізм, що створюють поживне середовище для тероризму, не можуть і не повинні асоціюватися з будь-якою релігією, національністю чи цивілізацією [11].

Стратегія національної безпеки США (2017) дещо не відповідає ідеології наведеної Резолюції ООН, де як найбільш небезпечною терористичною загрозою відзначається діяльність джихадистських організацій. Незважаючи на численні поразки ІДІЛ та Аль-Каїди в Сирії та Ірані, небезпека ісламського тероризму зберігається, а тому наголошується на необхідності розвитку ресурсів для боротьби з організованою злочинністю та наркобізнесом як основними джерелами фінансування тероризму. В Стратегії наголошується, що вразливість Сполучених Штатів до атак у кіберпросторі означає, що противник може зруйнувати систему воєнного командування і контролю, банківських і фінансових операцій, енергосистему, засоби комунікацій та структуру

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

федерального управління, навіть не порушуючи кордонів США. Проблема міжнародного тероризму в Стратегії – 2017, на відміну від двох попередніх (2010 та 2015 роках), не виокремлена в самостійний розділ, оскільки загальні питання боротьби з тероризмом розглядаються в регіональному аспекті. Так, у розділі, присвяченому проблемам Близького Сходу, наголошується, що цей регіон залишається притулком для найбільш небезпечних терористичних організацій таких, як ІДІЛ та Аль-Каїда. Головною світовою державою – воєнним спонсором тероризму, називається Іран [12].

Одним з варіантів пояснення такої жорсткої позиції розробників Стратегії (за даними міжнародної відкритої бази терористичних атак The Global Terrorism Database, в 2016 році у Західній Європі було вчинено 269 терактів; на джихадистів та прихильників терористичної організації «Ісламська держава» припадало 27 атак – лише 10 % від загальної їх кількості), поряд з іншими, широко відомими, може слугувати той факт, що в розробці методів протидії спеціальним службам радикальні ісламські угруповання досягли значних успіхів. Так, один з ідеологів ісламського радикалізму *Абу Яхья аль-Лібі* (أبو الليبي يحيى), який до знищення у 2012 році американськими спецслужбами був другою особою в Аль-Каїді і мав право видавати фетви та керувати іншими бойовиками, у книзі «Узгоджена думка і розуміння ісламського шаріату» викладає досить чіткі основи поведінки у випадку потрапляння

в полон, допитів та інші тактичні прийоми протидії спеціальним службам [13].

Абу Бакр аль-Багдаді (بكر أبو البغدادي), окрім закликів до мусульман здійснити хадж, оголошення збройного походу на Рим та Європу з метою поширення Ісламської держави від Близького Сходу до Іспанії, розробив та поширив досить чіткі інструкції щодо підпільної терористичної діяльності та створення воєнізованої тренувальної інфраструктури на території західних країн [14].

Абу Мусаб ас-Сурі в е-книзі «Мусульмани Центральної Азії і майбутні війни ісламу» стверджує, що необхідні безпечні плацдарми для руху джихаду до «серця мусульманського світу». Формування «ісламського поясу» повинно розпочатись з Бангладеш, Північної Індії, Пакистану, Афганістану, Центральної Азії, далі – з Кавказу й Уралу. Встановлення ісламської держави в Індії необхідне як створення першої ланки емірату Південної Азії [15]. У праці «Заклик до всесвітнього ісламського супротиву» вперше обґрунтовується необхідність упровадження «індивідуалізації джихаду» – спеціальної тактики, що повинна призводити до постійного страху населення та урядів, і перед якою стають безсилими спеціальні служби західних держав. Ним також адаптовано та зведено в одну книгу «Енциклопедія підготовки до джихаду» посібники більшості повстанських рухів до різних умов діяльності бойовиків джихаду [16].

У минулому лідер Аль-Каїди у Саудівській Аравії Юсуф аль-Аїрі,

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

виходячи із внутрішньополітичної обстановки в європейських країнах, наголошував на необхідності нанесення ударів щодо найбільш «вразливих» союзників США в Європейському Союзі. Також пропонував перелік заходів, що дозволять значно збільшити можливості «воїнів джихаду». У своїй книзі «Присутність США у Перській затоці: їх цілі та реальність» він вказував, що поряд з Вашингтоном та його союзниками, цілями атак повинні стати сусідні з Іраком країни: Бахрейн, Катар та Кувейт. Все це допоможе, на його думку, звільнити мусульманський світ від хрестоносців [17].

У тотальному залякуванні світової спільноти та руйнівному впливу значна увага приділяється використанню сучасних інформаційних комунікацій. Так, через власні, досить потужні інформаційні портали, терористичні організації не лише підтримують постійні контакти з широкою аудиторією, але формують власний позитивний імідж [18].

Провідний дослідник радикального ісламізму Р. Пейп на основі вивчення широкого спектра якісних та кількісних характеристик міжнародного тероризму доходить до висновку, що все більшого поширення набувають атаки терористів-смертників. «Ефективність» таких атак перевищує ефект від будь-яких військових операцій в 12 разів, до того ж, за різними оцінками, вартість так званого «поясу смертника» складає до 150 доларів США. Автор констатує, що вибухи «живих бомб» складають лише

3 % всіх світових терористичних актів, однак саме на них припадає 48 % людських жертв [19].

Для України терористичні прояви з боку представників радикального ісламізму не є характерними. На думку директора Центру близько-східних досліджень І. Семиволоса, ситуація в Росії й Україні дуже відрізняється. У нас мусульмани виступають проти російської агресії пліч-о-пліч із людьми, які сповідують інші релігії. А от у РФ усе зовсім по-іншому. Там у мусульманах вбачають загрозу. Російські спецслужби активно працюють у цьому середовищі, вербують людей і посилають їх воювати, зокрема й до Сирії. Вони точно знають, хто з громадян РФ перебуває на сирійській території. За його словами, вербування українців для участі в бойових діях у Сирії не є масовим. Тож, автор вважає, що теракти в метро на території України можуть здійснити виключно представники російської агентури, а не мусульмани [20].

Таку ж позицію відстоює Б. Петренко – в Україні існує загроза тероризму не з боку «мусульманського світу», а швидше від проявів «руського міра», який утворив на Донбасі терористичні організації «ДНР» та «ЛНР». Основним об'єктом, щодо якого можливі теракти в Україні – це російськомовне населення, зокрема особи, котрі публічно висловлюють свою підтримку Росії. За влучним висловом автора, щоб там не було, але головним бенефіціаром будь-яких конфліктів на нашій території лишається Москва, бо кожен акт публічного на-

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

силля в Україні знижує довіру до нашої держави та, відповідно, виправдовує загарбницьку політику Росії. Особливо, якщо йдеться про теракти, у яких не простежується чітко «рука Кремля». Війна породжує війну. Хаос, який виник у системі безпеки України і діє на користь агресора, Москва вважає контрольованим. Хоча, насправді, насилля уже живе своїм життям [21].

Виклики, що постали перед вітчизняним сектором безпеки і оборони у зв'язку з проведенням на території України широкомасштабної антитерористичної операції, в якій задіяна безпрецедентна кількість сил та засобів, змусили керівництво держави вживати заходів щодо підвищення ефективності вітчизняної системи боротьби з тероризмом. Так, розроблено та затверджено методiku оцінювання рівнів терористичних загроз в Україні та Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, встановлено рівні терористичних загроз в Україні. Лише в 2017 році у рамках протидії міжнародному тероризму на території України затримано 56 осіб, причетних до діяльності міжнародних терористичних і релігійно-екстремістських організацій. За результатами вжитих заходів у сфері попередження, виявлення та блокування каналів фінансування терористичної, диверсійної та іншої протиправної діяльності розслідувалося понад 200 кримінальних проваджень; припинено функціонування електронних пла-

тижних ресурсів, що використовувалися для фінансування терористичної діяльності «ДНР» та «ЛНР» [22, с. 108, 109].

Висновки. Як засвідчує проведений аналіз, проблема зростання загроз міжнародного тероризму носить комплексний характер і не завжди детермінується релігійним фактором. Необхідно погодитися з О. Ботом, який висловив думку, що салафісти та джихадисти є по всій Європі, але передусім йдеться про розчарованих молодих людей, які перебувають у тяжких соціальних умовах. Повернення релігійного насилля в Європу є важкою травмою для секуляризованих суспільств. І хоча цифра жертв джихаду на континенті становить менше 2 % від майже 170 000 смертей, пов'язаних з ісламським тероризмом, ця загроза міцно закріпилася в головах людей. Через «Ісламську державу» воєнничий салафізм став у десятки разів привабливішим, тому й почали виявлятися ознаки тероризму. Історичні умови, війна в Сирії та утворення неохаліфату між Іраком та Сирією привели молодих людей, які не почувалися своїми чи мали бунтарські нахили, до смертельної утопії та зрештою стали її останніми жертвами. Результати чисельних досліджень стосовно походження, мотивацій, способу життя європейських джихадистів, що проводилися науковцями провідних європейських дослідницьких центрів, засвідчили соціальний характер міжнародного тероризму.

Для України проблема протидії міжнародному тероризму набула особ-

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

ливої актуальності з початком збройної агресії з боку Російської Федерації. Терористичні збройні формування, що діють на тимчасово непідконтрольній території України, користуються широкою підтримкою з боку політичного істеблішменту держави-агресора, РФ здійснює постійні масштабні поставки озброєння, боєприпасів, надає значні матеріальні та фінансові ресурси, а також проводить підготовку бойовиків на своїх військових полігонах. Крім того, як засвідчують матеріали останнього дослідження американської консалтингової компанії у сфері безпеки Soufan Group, найбільшими постачальниками кадрів для терористів «Ісламської держави» виступають: Росія (сьогодні на боці «ІД» воюють 3 417 громадян РФ); Саудівська Аравія (3 244 громадян); Йорданія (3 000 громадян); Туніс (2 926 громадян); Франція (1 910 гро-

мадян). Кількість терористів, які повернулися на свою батьківщину, – 400 росіян, 760 саудитів, 250 йорданців, 800 тунісців та 271 француз [23].

Серед умов, що сприяють поширенню міжнародного тероризму в Україні, окрім основного зовнішнього російського фактора, необхідно виокремити внутрішні суперечності. Їх наявність відображає недосконалість сучасного державного устрою, відсутність стабільних форм правління, наявність громіздкого державного апарату, недостатній фаховий рівень спеціалістів у сфері державного управління та плінність кадрів.

На нашу думку, доцільно виокремити дослідження особливостей російської терористичної активності в Україні та світі як самостійний прояв міжнародного тероризму, що буде перспективним напрямком наукових пошуків.

Список використаних джерел

1. Resolution AGN/53/RES/6. Violent Crime Commonly Referred to as Terrorism [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.interpol.int/Media/Files/General-Assembly/Resolutions/1984/AGN-1984-RES-6-Violent-crime-commonly-referred-to-as-terrorism>.

2. Слюсаренко А. Зміст, способи та особливості ведення спеціальних операцій (досвід НАТО) / А. Слюсаренко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Острог, 2018. – Вип. 27. – С. 264–269. – Серія «Історичні науки».

3. Бараш Є. Ю. Тенденції прояву тероризму: аналіз сучасного стану, шляхів профілактики й попередження в Україні та світі / Є. Ю. Бараш, А. О. Самосьонок //

Юридичний часопис Академії внутрішніх справ. – К., 2017. – № 2 (14). – С. 24–37.

4. Степанченко О. О. Принципи протидії етнорелігійному тероризму: міжнародний вимір / О. О. Степанченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2017. – Вип. 24. – С. 157–161. – Серія «Право».

5. Калмикова О. С. Тероризм і боротьба з ним у контексті прав людини / О. С. Калмикова // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). – Ірпінь, 2017. – Вип. 4–5 (8–9). – С. 6–11.

6. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні : аналіт. доповідь / [Резнікова О. О., Місюра А. О., Дрьомов С. В., Войтовський К. Є.] ; за заг.

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

ред. О. О. Резнікової. – К. : НІСД, 2017. – 60 с.

7. Beck, C. (2015). *Radicals, revolutionaries, and terrorists*. Cambridge: Polity Press.

8. Global Terrorism Index 2017. Institute for Economics and Peace, University of Maryland [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Global%20Terrorism%20Index%202017%20%284%29.pdf>.

9. Остапенко О. І. Протидія терористичним загрозам в Україні: адміністративно-правовий аспект [Електронний ресурс] / О. І. Остапенко. – Режим доступу : http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/455555.pdf.

10. United Nations Global Counter-Terrorism Strategy: activities of the United Nations system in implementing the Strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/64/818.

11. Resolution 2396 (2017) Adopted by the Security Council at its 8148th meeting, on 21 December 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://undocs.org/en/S/RES/2396\(2017\)](http://undocs.org/en/S/RES/2396(2017)).

12. National Security Strategy 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2017/12/2017.pdf>.

13. Rubin, B. (2010). *Guide to Islamist movements*. Armonk, N.Y. : M.E. Sharpe.

14. Chulov, M. (2018). Abu Bakr al-Baghdadi emerges from shadows to rally Islamist followers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/06/abu-bakr-al-baghdadi-isis>.

15. Сучасний іслам країн Перської затоки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rel.bobrodobro.ru/5137/>.

16. Sookhdeo, P. (2014). *Understanding Islamist Terrorism*. Cork: BookBaby.

17. Jihad and Terrorism Threat Monitor (JTMM) Weekend Summary. (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.memri.org/reports/jihad-and-terrorism-threat-monitor-jttm-weekend-summary-307>.

18. Burke, J. (2007). *Al-Qaeda*. London: Penguin.

19. Pape, R. (2009). *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*.

20. Не існує загрози, що Україна стане розмінною монетою в Іранському питанні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uames.org.ua/publications.php>.

21. Український Інститут дослідження екстремізму. Франшиза на насилля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uire.org.ua/publikatsiyi/franshiza-nasillya/#more-5183>.

22. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К. : НІСД, 2017. – 928 с.

23. Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://thesoufancenter.org/wp-content/uploads/2017/11/Beyond-the-Caliphate-Foreign-Fighters-and-the-Threat-of-Returnees-TSC-Report-October-2017-v3.pdf>.

Рецензенти:

доктор юридичних наук І. Гриненко,
кандидат юридичних наук,
доцент Ю. Тарнавський

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

Аннотация. Статья посвящена исследованию особенностей проявлений и идеологических основ современного международного терроризма. Отмечается, что религиозный фактор на сегодня не является определяющим, его основными детерминантами выступают также процессы глобализации, наличие экстремистских группировок, неравномерность социально-экономического и политического развития государства, а также ослабление международно-правовых механизмов отношений между странами. Выделены особенности проявлений российской террористической активности в Украине, в связи с чем подчеркивается необходимость приоритетности общей теории международного терроризма, в которой базовым его элементом является государственный терроризм. На основе проведенного анализа утверждается, что в отличие от США для Украины террористические проявления со стороны представителей радикального исламизма не характерны, реальную угрозу для национальной безопасности представляет высокая вероятность террористических актов с российскими корнями. Делается акцент на необходимости создания самостоятельного направления научного анализа – российская террористическая активность в Украине и мире как элемент международного терроризма.

Ключевые слова: угрозы национальной безопасности, экстремизм, российская террористическая активность, глобализация, международные отношения.

Abstract. The article researches specific features and ideological background of modern international terrorism. Religious factor is stated to be a non-defining one. Main determining factors are the processes of globalization, presence of extremist groups, different levels of social, economic, and political development of states, and weakening of international legal mechanisms of inter-states relations. The characteristic features of Russian terrorist activities in Ukraine are defined and linked to the focus on the need to prioritize the development of a general theory of modern state based terrorism. Conducted analysis is used as a basis for the following statement: unlike in the USA, threat of terrorist acts of Islamic radicals is not essential in Ukraine; a real threat for the national security is a high likelihood of terrorist acts ‘with Russian roots’. A need to create a new branch of scientific analysis – the research into Russian terrorist activities in Ukraine and in the world as an element of international terrorism – is stressed on.

Key words: threats to national security, extremism, Russian terrorist activities, globalization, international relations.